

Sygn. akt I ACa 71/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 sierpnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Anna Cesarz (spr.)

Sędziowie: SA Alicja Myszkowska

SO del. Paweł Hochman

Protokolant: sekr. sąd. Iga Kowalska

po rozpoznaniu w dniu 11 sierpnia 2017 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa **D. K.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - (...) Zarządowi (...) w B.**

o odszkodowanie

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Sieradzu

z dnia 27 października 2016 r. sygn. akt I C 96/12

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 na następujący: „zasądza od Skarbu Państwa - (...) Zarządu (...) w B. na rzecz D. K. kwotę 143.424,68 (sto czterdzieści trzy tysiące czterysta dwadzieścia cztery i 68/100) zł z odsetkami ustawowymi od kwoty 51.000 (pięćdziesiąt jeden tysięcy) zł od dnia 12 kwietnia 2012 r. do 31 grudnia 2015 r. oraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty, od kwoty 14.720 (czternaście tysięcy siedemset dwadzieścia) zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 8 października 2016 r. do dnia zapłaty i od kwoty 77.704,68 (siedemdziesiąt siedem tysięcy siedemset cztery i 68/100) zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 27 października 2016 r., oddalając powództwo o odsetki w pozostałej części”,

II. oddala apelację w pozostałej części,

III. znosi między stronami koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt. I ACa 71/17

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z 27 października 2016 roku Sąd Okręgowy w Sieradzu w sprawie z powództwa D. K. przeciwko Skarbowi Państwa- (...) Zarządowi (...) w B. o odszkodowanie w punkcie:

1. zasądził od pozwanego Skarbu Państwa- (...) Zarządu (...) w B. na rzecz powoda D. K. kwotę 143 424,68 złotych z ustawowymi odsetkami: od kwoty 128 704,68 złotych od dnia 12 kwietnia 2012 roku do 31 grudnia 2015 roku oraz

z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty, a od kwoty 14 720 złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 8 października 2016 roku do dnia zapłaty;

2. umorzył postępowanie o zasądzenie odszkodowania z tytułu kosztów rewitalizacji akustycznej ponad kwotę 245 280 zł;

3. oddalił powództwo w pozostałej części;

4. zasądził od pozwanego Skarbu Państwa- (...) Zarządu (...) w B. na rzecz powoda D. K. kwotę 11 650,61 złotych z tytułu zwrotu kosztów procesu;

5. zasądził od powoda D. K. rzecz pozwanego Skarbu Państwa-Prokuratorii Generalnej kwotę 3 880,08 złotych z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa prawnego;

6. nakazał pobrać od pozwanego Skarbu Państwa- (...) Zarządu (...) w B. na rzecz Skarbu Państwa-Sądu Okręgowego w Sieradzu kwotę 4 539,95 złotych z tytułu obciążającej go części wyłożonych tymczasowo wydatków;

7. nakazał ścignąć na rzecz Skarbu Państwa-Sądu Okręgowego w Sieradzu z zasądzonych w punkcie 1. na rzecz powoda D. K. roszczenia kwotę 5 305,95 złotych z tytułu obciążającej go części wyłożonych tymczasowo wydatków.

Z uwagi na zarzuty apelacji dotyczące jedynie świadczenia bocznego, tj. odsetek od wyliczonej przez Sąd Okręgowy należności głównej, Sąd Apelacyjny akceptując ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego w całości ograniczył je tylko do okoliczności istotnych z punktu widzenia zakresu zaskarżenia.

Z ustaleń Sądu Okręgowego wynika zatem, że powód D. K. jest właścicielem nieruchomości położonej w miejscowości C., gmina B., powiat (...) o powierzchni 4,4357 ha składającej się z działek oznaczonych w ewidencji gruntów numerami: 92, 201, 254/1, 339/1, 437/2, 674.

Ponadto powód jest właścicielem nieruchomości położonej w miejscowości C., gmina B., powiat (...) o powierzchni 2,02 ha składającej się z działek: 325/1 i 423/3.

Uchwałą nr LI/1469/10 Sejmiku Województwa (...) z dnia 9 lutego 2010 roku został utworzony obszar ograniczonego użytkowania dla lotniska wojskowego Ł..

W obszarze ograniczonego użytkowania wyznaczono dwa podobszary:

- podobszar A, którego granicę wewnętrzną wyznacza granica terenu lotniska, zewnętrzną – izolinia równoważnego poziomu dźwięku A dla pory nocnej (22⁰⁰-6⁰⁰) wyrażonego wskaźnikiem hałasu LAeq N = 50 dB,

- podobszar B, którego granicę wewnętrzną wyznacza izolinia równoważnego poziomu dźwięku A dla pory nocnej wyrażonego wskaźnikiem hałasu LAeq N = 50dB, zewnętrzną granicę – izolinia równoważnego poziomu dźwięku A dla pory nocnej wyrażonego wskaźnikiem hałasu LAeq N = 45 dB.

Uchwała Sejmiku Województwa (...) weszła w życie z dniem 12 kwietnia 2010 roku.

Przedmiotowe nieruchomości znajdują się w podobszarze A i w podobszarze B. W podobszarze B w całości znajduje się działka (...) oraz południowa część działki (...). Pozostałe działki znajdują się w podobszarze A.

Odnosząc się do roszczeń powoda Sąd Okręgowy na podstawie opinii biegłego ustalił, że spadek wartości rynkowej działki (...) w związku z wejściem w życie uchwały nr LI/1469/10 wynosi 41 580 zł, działki (...) wynosi 13 560 zł, a działki (...) -10 580 zł. Łącznie spadek wartości nieruchomości powoda stanowi kwota 65 720 zł. Koszty rewitalizacji akustycznej budynków powoda, które wykonanie było konsekwencją wejścia w życie uchwały nr LI/1469/19 ustalił na 77 704,68 zł brutto (okna - 67 621 zł, wentylatory - 9 142,11 zł, rolety - 941,57, w tym w pokoju P 25 - 144,37 zł - już poniesiony, uznany za zasadny).

Powód zgłosił roszczenia odszkodowawcze pozwanemu pismem nadanym w dniu 4 kwietnia 2012 roku.

W piśmie z dnia 11 kwietnia 2012 roku pozwany odmówił uznania zgłoszonych roszczeń. Wskazał, że jako jednostka organizacyjna Ministerstwa Obrony Narodowej właściwa w zakresie sprawowania zarządu nad nieruchomościami będącymi w zasobach MON na terenie województwa (...) i (...) nie może podejmować zobowiązań finansowych bez stosownej podstawy prawnej i że odszkodowania można dochodzić na drodze sądowej.

W rozważaniach Sąd Okręgowy wskazał podstawę roszczenia odszkodowawczego powoda określoną w art. 129 ust. 2 w zw. z art. 136 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2002 roku – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2008 roku Nr 25, poz. 150 z późn. zm.). Wskazał także, że zdarzeniem, z którym związana jest odpowiedzialność pozwanego jest wprowadzenie uchwałą nr LI/ 1469/10 Sejmiku Województwa (...) z dnia 9 lutego 2010 roku obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska wojskowego Ł.. Powołaną uchwałą zostały ustanowione znaczne ograniczenia w przeznaczeniu i sposobie korzystania z nieruchomości, które spowodowały zarówno utratę wartości nieruchomości powoda na kwotę

65.720 zł, jak i konieczność poniesienia nakładów o wartości 77 560,31 zł na dostosowanie budynków przeznaczonych na potrzeby mieszkaniowe do wymogów ochrony akustycznej na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 12 kwietnia 2002 roku w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie.

W związku z tym Sąd Okręgowy uznał zasadność roszczenia powoda w zakresie szkody do kwoty 143 424,68 zł.

W pozostałej części powództwo jako nieuzasadnione oddalił.

Podstawę zasądzenia odsetek stanowił art. art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c.

Zdaniem Sądu Okręgowego wezwaniem do wykonania świadczenia było doręczenie pozwanemu przedsądowego wezwania do zapłaty, co nastąpiło najpóźniej w dniu 11 kwietnia 2012 roku i w tej dacie niewątpliwie pozwany winien był już spełnić świadczenie.

Sąd zważył także, że bez znaczenia na powyższe stanowisko pozostaje treść przepisu art. 363 § 2 k.c., uznając, że nie jest uzasadniona koncepcja wyrównania szkody poprzez łączne zastosowanie: odsetek od dnia wezwania, jak i waloryzacji, tj. ustalenie odszkodowania według cen z daty ustalenia odszkodowania - w sytuacji gdyby taka operacja miała prowadzić do wzbogacenia, co jednak nie zostało w żaden sposób przez pozwanego wykazane. W ocenie Sądu możliwe było przyjęcie, że brak jest różnicy w wielkości odszkodowania w dacie wezwania do spełnienia świadczenia i dacie ustalenia odszkodowania.

W konsekwencji zdaniem Sądu Okręgowego nie było wystarczających podstaw - w braku wykazania wzbogacenia i podwójnej kompensaty szkody - do ustalenia zasadności roszczenia odsetkowego od daty późniejszej niż związana z wymagalnością według reguły wynikającej z art. 455 k.c.

Niemniej jedna Sąd stwierdził, że ostatecznie odsetki od daty wniesienia pozwu nie mogą być należne od całej zasądzonej kwoty. Wskazał bowiem, że w niniejszej sprawie powód dochodził odszkodowania z dwóch tytułów: z tytułu zmniejszenia wartości nieruchomości oraz z tytułu kosztów rewitalizacji. W pozwie określił oba roszczenia osobno, domagając się zasądzenia tytułem odszkodowania za ograniczenie sposobu korzystania i zmniejszenie wartości nieruchomości kwoty 51 000 zł (roszczenie z pktu 1 pozwu) oraz jako odszkodowania z tytułu koniecznych kosztów rewitalizacji akustycznej budynków zasądzenia kwoty 260 000 zł (pkt 2 pozwu). W piśmie z dnia 1 lipca 2016 roku (k. 530, 531) powód „sprecyzował” roszczenie w ten sposób, że wniósł o zasądzenie kwoty 65 720 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu tytułem odszkodowania za ograniczenie sposobu korzystania i zmniejszenie wartości nieruchomości oraz kwoty 245 280 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu z tytułu odszkodowania w wysokości kosztów koniecznych rewitalizacji akustycznej budynków.

W ocenie Sądu Okręgowego powyższe stanowiło rozszerzenie żądania w zakresie pierwszego roszczenia - z tytułu odszkodowania za ograniczenie sposobu korzystania i zmniejszenie wartości nieruchomości. W zakresie tego roszczenia powód rozszerzył żądanie z kwoty 51 000 zł do kwoty 65 720 zł. Skoro zatem w pozwie z tytułu tego roszczenia powód nie dochodził kwoty 65 720 zł, to odsetki nie są należne od tej daty od całej tej kwoty, ale jedynie od kwoty 51 000 zł. Natomiast od różnicy, tj. od kwoty 14 720 zł odsetki należne są od rozszerzenia żądania w tym zakresie. Odpis pisma „precyzującego” żądanie został doręczony pozwanemu w dniu 7 października 2016 roku, zatem od kwoty 14 720 zł odsetki należne są od dnia 8 października 2016 roku.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 100 zd. 1 k.p.c. - stosownie do wyniku sprawy.

Kwotę 5 305,95 zł należną od powoda Sąd ściągnął z zasądzonych na jego rzecz roszczenia na zasadzie art. 113 ust. 2 pkt 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Powyższe orzeczenie zaskarżył apelacją Skarb Państwa w części, w zakresie pkt 1 zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, t.j.:

- niewłaściwe zastosowanie art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 363 § 2 k.c. w zw. z art. 129 ust. 2 p.o.ś. i art. 136 ust. 3 p.o.ś., wykładanych w świetle art. 316 § 1 k.p.c., poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że odsetki od pieniężnego świadczenia odszkodowawczego, przewidzianego w art. 129 ust. 2 p.o.ś. należą się od daty wcześniejszej niż data wyrokowania.

- niewłaściwe zastosowanie art. 455 k.c. przez przyjęcie, że niezwłocznie po wezwaniu do zapłaty Skarb Państwa powinien spełnić świadczenie pieniężne na rzecz powoda w wysokości ustalonej znacznie później przez Sąd Okręgowy w Sieradzu według cen z daty wyrokowania.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego w zaskarżonej części i orzeczenie co do istoty sprawy, poprzez zastąpienie w pkt 1 zaskarżonego wyroku wyrazów „z ustawowymi odsetkami: od kwoty 128 704,68 złotych od dnia 12 kwietnia 2012 roku do 31 grudnia 2015 roku oraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty, a od kwoty 14 720 złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 8 października 2016 roku” wyrazami „z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 27 października 2016 roku”. Nadto apelujący wniósł o zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych prawem.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja jest częściowo zasadna.

Strona pozwana ostatecznie nie zakwestionowała wysokości roszczeń dochodzonych przez powoda z tytułu ograniczenia sposobu korzystania i zmniejszenia wartości nieruchomości stanowiących własność powoda oraz z tytułu prac koniecznych do wykonania pełnej rewitalizacji akustycznej budynków położonych na tych nieruchomościach należnych z tytułu odszkodowania w związku uciążliwością spowodowaną hałasem wywołanym funkcjonowaniem pobliskiego lotniska, a uwzględnionych wyrokiem Sądu Okręgowego.

Problemem pozostała kwestia daty odsetek ustawowych, które należało zasądzić od uwzględnionej kwoty odszkodowania.

Powód dochodził w pozwie dwóch roszczeń – pierwszego opartego na podstawie art.129 ust.2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2002r. Prawo ochrony środowiska (tekst jedn. Dz. U. z 2008r., Nr 25, poz. 150 z późn. zm.) w związku z ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości i zmniejszenia wartości tych nieruchomości, oraz drugiego opartego na podstawie art.136 ust.3 tejże ustawy, w związku z kosztami rewitalizacji akustycznej budynków.

Słusznie Sąd Okręgowy przyjął, że roszczenia te należało traktować osobno, zresztą tak potraktował je powód w pozwie dochodząc dwóch odrębnych kwot z dwóch różnych tytułów.

W zakresie pierwszego z roszczeń powód domagał się w pozwie zasądzenia kwoty 51.000 zł, a następnie rozszerzył powództwo z tego tytułu do kwoty 65.720 zł i pismo z żądaniem zapłaty tej kwoty zostało doręczone stronie pozwanej w dniu 7 października 2016r. O zapłatę pierwszej z tych kwot powód wnosił w piśmie z dnia 4 kwietnia 2012r. przed skierowaniem sprawy do sądu.

Co do zasady dłużnik popada w opóźnienie, jeżeli nie spełnia świadczenia pieniężnego w terminie, w którym stało się ono wymagalne, także wtedy gdy kwestionuje istnienie lub wysokość świadczenia (tak SN w orzec. z 13.10.1994r., I CRN 121/94).

Z kolei jeśli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania (art.455 k.c.).

Znaczenie wezwania wierzyciela, stosownie do art.455 k.c. polega więc na tym, że z jego chwilą na dłużniku zaczyna ciążyć obowiązek niezwłocznego spełnienia świadczenia. Wezwanie jest więc jednostronnym oświadczeniem woli o charakterze prawnokształującym.

Z chwilą nadejścia terminu do spełnienia świadczenia, lub wezwania do jego spełnienia, roszczenie wierzyciela wobec dłużnika staje się wymagalne. Dłużnik nie spełniający świadczenia w odpowiednim terminie dopuszcza się opóźnienia lub zwłoki (art.481. 476 k.c.).

Z art. 363§2 k.c. wynika, że jeżeli naprawienie szkody ma nastąpić w pieniądzu, wysokość odszkodowania powinna być ustalana według cen z daty jego ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen w innej chwili.

Przewidziana w art.363 §2 k.c. zasada nie wyłącza ustalenia w danym wypadku odszkodowania według cen z daty, w której powinno ono być spełnione i zasądzenia go z odsetkami od tej daty (tak SN w orzec. z 10.02.2000r., II CKN 725/98, OSNC nr 9, poz.158).

Taka sytuacja zachodzi w odniesieniu do odszkodowania z tytułu ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości i utraty jej wartości.

Już w pierwszej opinii dotyczącej wyliczenia należnego z tego tytułu odszkodowania, biegły sądowy K. N. wyliczył utratę wartości trzech nieruchomości powoda na kwotę 65.910 zł, posiłkując się cenami działek porównywalnych z 2012r. Oznacza to, że wartość tychże nieruchomości wyliczona w kolejnej opinii na kwotę 65.720 zł na rok 2016, która została uwzględniona w wyroku Sądu Okręgowego, była nawet niższa. Zatem w tym przypadku Sąd I instancji prawidłowo przyjął, że wymagalność tej należności powstała po wezwaniu strony powodowej do jej zapłaty pismem z 4 kwietnia 2012r., ale wobec tego, że powód żądał w pozwie wniesionym w dniu 12 kwietnia 2012r. zapłaty kwoty 51.000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu, a następnie rozszerzył powództwo z tego tytułu o 14.720 zł pismem doręczonym stronie pozwanej w dniu 7 października 2016r., to należało zasądzić odsetki ustawowe od kwoty 51.000 zł od dnia 12 kwietnia 2012 r. do 31 grudnia 2015r. i odsetki ustawowe za opóźnienie od 1 stycznia 2016r. do dnia zapłaty, oraz odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty 14.720 zł od dnia 8 października 2016r.

Zarzuty naruszenia art.481 §1 k.c. w związku z art.363 §2 k.c. w związku z art.129 ust.2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2002r. Prawo ochrony środowiska (tekst jedn. Dz. U. z 2008r., Nr 25, poz. 150 z późn. zm.) wykładanych w świetle art.316 §1 k.p.c., oraz naruszenia art.455 k.c. nie były trafne.

W tym zakresie apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu na podstawie art.385 k.p.c.

Natomiast pozostała kwota 77.704,68 zł została przez Sąd zasądzona z tytułu kosztów, jakie powód musi ponieść w związku z tzw. rewitalizacją akustyczną budynków.

Należność ta została wyliczona przez biegłego K. N. w opinii uzupełniającej sporządzonej w marcu 2016r., gdy wyrok uwzględniający powództwo w tym zakresie zapadł w dniu 27 października 2016r. Można zatem przyjąć, że wysokość odszkodowania w tej części, przyjęta została na datę ustalenia odszkodowania, która to data w zasadzie była zbieżna z datą wyrokowania.

Przepis art.363 §2 k.c., który ma w tym przypadku zastosowanie, zakłada, że odszkodowanie nie może być ani niższe, ani wyższe od wyrządzonej szkody. Skoro odszkodowanie w tym zakresie ustalono w oparciu o aktualne ceny, szkoda powoda została zrekompensowana w pełnym zakresie i nie było podstaw do przyjmowania, że pozwany był zobowiązany do zapłaty takiej kwoty wyliczonej na 2016 rok już w 2012 roku. Powód nie wykazał, że ceny te wówczas były w takiej samej wysokości. Nie ma podstaw aby przyjmować, że pozwany pozostawał w opóźnieniu z zapłatą odszkodowania wyliczonego na 2016 rok cztery lata wcześniej. Zasądzenie kwoty z tytułu rewitalizacji akustycznej według opinii biegłego z 2016 roku z odsetkami ustawowymi od 2012 roku doprowadziłoby do bezpodstawnego wzbogacenia poszkodowanego i naruszałoby zasady z art.363 §2 k.c. i art.316 §1 k.p.c.

Rację ma apelujący, że w razie ustalenia odszkodowania według cen z daty jego ustalenia, dopiero od chwili wyrokowania można mówić o opóźnieniu dłużnika w zapłacie odszkodowania i w konsekwencji od tej chwili można zasądzić od niego odsetki za opóźnienie. Zasądzenie, oprócz odsetek za opóźnienie od daty wyrokowania, żądanych uprzednio odsetek, prowadziłoby do kompensaty uszczerbku pokrytego już przez kwotę odszkodowania ustalonego zgodnie z zasadą przewidzianą w art.363 §2 k.c.(tak SN w wyroku z 16.04.2009r., I CSK 524/08, OSNC-ZD z 2009r., nr 4, poz. 106).

Zarzuty naruszenia art.481 §1 k.c. w związku z art.363§2 k.c. w związku z art. 136 ust.3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2002r. Prawo ochrony środowiska (tekst jedn. Dz. U. z 2008r., Nr 25, poz. 150 z późn. zm.), w świetle art.316 §1 k.p.c. okazały się w tym przypadku zasadne.

W powyższym zakresie Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 §1 k.p.c. zasądzając odsetki za opóźnienie od kwoty 77.704,68 zł od daty 27 października 2016r. i oddalając powództwo o odsetki w pozostałej części.

Wobec częściowego uwzględnienia apelacji, Sąd Apelacyjny na zasadzie art.100 k.p.c. w związku z art.391 §1 k.p.c. zniósł wzajemnie między stronami koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.